

tika kia whakatungia tetahi Kooti Whakawa Take. Me whaimana taua Kooti ki te tino whakaoti, ki te whakapumau i aua tu hoko, reti, mokete me era atu ritenga pera ranei, kaore i tautohetia. Kua oti ano hoki te whakaaro me whai mana taua Kooti, ki te uiui ki nga keehi katoa e tautohetia ana, a, ki te mea, kaore he mahi takahi i te ture me puta tona whakataunga i runga ano i te mea e kitea ana e tika ana. Kaore e kawea ki te Paremete, engari ka whakataua pumautia i runga i nga take, nga korero pono me te ture. Ki te mea ka korerotia tetahi mahi tahae, takahi ranei i te ture, tetahi mahi nukarau ranei, kua te Kooti Whakawa Take e whakatau, engari, me tuku atu tona whakaaro mo aua tu whakawa ki te Paremete. Na, he tino korero nui tenei, i puta, ko nga kaiwhakawa mo taua Kooti me whakatu mo tetahi wa tuturu. Me whakahua rawa i roto i te ture te roanga o te wa kia tu ai aua kaiwhakawa, mo taua Kooti.

Ko a matou kupu whakamutunga mo te whaimanatanga o te Paremete, me te tika hoki e whakamahia tana mahi, ma te whakaae, me te awhina hoki o te iwi Maori, e whaikaha ai enei whakaaro mo te pai, me te ora o nga iwi e noho ana i tenei Koroni.

Kua kite matou i nga raruraru tino taimaha kua ara nei; nga raruraru e kore e taea e te kanohi tangata te titiro atu i mua, e kore e maharatia era e tupu ake. A, ma te tino mahi mohio ki te taha pakeha, me te whakahaere ngawari, marama, ki te taha Maori e iti haere ai enei raruraru. Kia taea tenei, ko ta matou e whakaaro nei ma te pai ano o nga mahi o te Kawanatanga me te Paremete, ara nga kaihanganga ture, e uru ai te ngakau whakawhirinaki ki te iwi Maori te tika o ta ratou whakahaere. Ki te mea ka whakamamatia o ratou taimahatanga, ki te whiriwhiria he tangata hei mahi i enei tikanga era e taea ki to matou whakaaro. Ki te mea hoki ka taea te whakatipu i te ngakau whakawhirinaki i waenga i nga rangatira Maori me te iwi nui tonu, me a ratou whakaaro pono, tuturu, ka taea katoatia enei mea katoa.

KUPU WHAKAMUTUNGA.

WHAKAATURANGA.

Mo nga Mahi o Mua.

1. Kooti Take Whenua Maori mo nga raruraru o mua.

Mo a Muri.

2. Komiti mo ia poraka mo ia poraka.
3. Komiti, mo te takiwa ranei mo te iwi ranei o ia takiwa o ia takiwa.
4. Tiati Takiwa, me te Komihana takiwa ano. Ko te Komihana koia ano hoki hei tiamana mo nga Komiti o te takiwa, mana e whakaputa nga moni ki ia tangata, e whaitake ana ki nga poraka whenua.

He Poari mo nga whenua Maori. Ka whai hiiri taua Poari, ko taua Poari, hei mahi i nga mahi, ina, kaore i tahuri era Komiti ki te mahi, ki te whaka kore ranei. Ko te mana o taua Poari kia rite ki te hunga e whaitake ana ki te whenua, kia rite ranei ki te mana whakahaere tikanga o nga Komiti. Ara, tana mahi, hei mahi i nga mahi o nga Maori. Ko nga whaitaketanga katoa ma te Poari Whenua Maori e whakahaere mo te hunga no ratou te whenua.

Me whakairi te moni e pau ana mo enei whakahaerenga a te Poari Whenua Maori ki runga ki te whenua, penei, e mea te utu i roto i te rau pauna kotahi.

Rapunga Take.

1. Komiti Maori mo te hunga e ki ana na ratou te whenua.
2. Komiti Maori mo ia takiwa mo ia takiwa.
3. Tiati, me tetahi Komihana hoki mo te takiwa, me tetahi ateha ano, ko te ateha no tetahi takiwa ke atu.

Mo te Hoko.

1. Ma te Komiti o te takiwa e whakarite.
  2. Ma te Komihana e rapurapu, e kimi nga tikanga me nga ritenga, a, ka oti era, ka tuhi tuhia ka whakaaturia ona whakaaro.
  3. Ma nga Poari Whenua Maori e whakaputa nga Karaati, tiwhikete ranei mo nga whenua.
- Me mahara hoki tatou, ko te take i whakaturia ai tenei Komihana e te Kawana, hei whiriwhiri i enei putake, hei tohutohu atu hoki i etahi tikanga marama mo runga mo enei mea ara:—

1. Mo nga mahinga o nga ture e pa ana ki te hoko me te tuku a nga Maori i o ratou paanga whaitaketanga, ki nga whenua Maori i roto i te Koroni.
2. Mo runga hoki i te ahua o te Kooti Whakawa Whenua Maori, me ona mahi, me ona tikanga whakahaere whakawa, i raro i nga ture e whaimana ana i tenei wa. Ka kimi hoki nga Komihana, me kore ranei etahi ritenga ke atu mo nga mahi me nga whakahaere whakawa a taua Kooti; kia whakatutia houtia ranei taua Kooti i runga i etahi tikanga hou, etahi ritenga pai, marama, kia mama haere ai tana mahi.
3. Mo runga hoki i ona ahua raruraru kua tupu ake i waenganui i nga Pakeha me nga Maori i runga i te hoko me te tuku i nga whenua Maori; nga raruraru ranei i tupu ake ai, na te mea, kihai i tino rite nga mahi tuku i runga i nga tikanga o te ture. Tetahi, ka uiui ki nga raruraru mo nga whenua pera, e takoto raruraru ana, na te mea, kaore e tino rite nga tuku ki to te ture tikanga, ahakoa ko aua whenua, he mea tuku marama i runga i te ngakau tika, te ngakau pono a tetahi ki tetahi, i muri mai i te whakawakanga me te whakataunga o aua whenua e te Kooti Whakawa Whenua Maori. Ka tirohia e nga Komihana kei te mau tonu ranei te he, te raruraru ranei, o aua tu tuku. Me he